

5.6.2026

Dnro 1074/03.04.04.04.16/2025

1160/03.04.04.04.16/2025

1182/03.04.04.04.16/2025

1277/03.04.04.04.16/2025

Anonymisoitu päätös

Asia Poikkeamislupa / rakentaminen

Valittajat A

Turvallinen Noormarkku ry

B

C

D

E

F

G

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry

Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry

Poosjärvisseura ry

Luvanhakija Oy Forcit Ab

Päätös, josta valitetaan

Porin elinvoima- ja ympäristölautakunta, 4.6.2025 § 57

Rakennuspaikka: Erottamaton määräala Kartano-kiinteistöllä (609-464-10-15)
Noormarkussa Porin kaupungissa

Oy Forcit Ab on A. Ahlström Kiinteistöt Oy:n valtuuttamana hakenut poikkeamista Porin kaupungin rakennusjärjestyksen 20 §:n määräyksestä, jonka mukaan rakentamisen määrä saa olla enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta, kuitenkin enintään 600 k-m². Poikkeamista on haettu noin 8 476 k-m²:n kokoisen TNT-tuotantolaitoksen rakennuskokonaisuudelle yhtiön hallinnoimalle 50–60 hehtaarin alueelle.

Lautakunta on myöntänyt haetun poikkeamisen. Päätöksen mukaan poikkeamislupa on hyödynnettävä kahden vuoden kuluessa poikkeamisluvan

lainvoimaiseksi tulosta (RakL 187 §). Ennen rakennustoimenpiteisiin ryhtymistä on haettava rakentamislupa poikkeamisen voimassaoloaikana.

Päätöksen perustelujen mukaan poikkeamisen erityisenä syynä on hankkeen merkittävyys kansallisen puolustautumisen ja huoltovarmuuden kannalta sekä sen liittyminen kansainväliseen puolustusyhteistyöhön. Sijointipaikkaa on arvioitu kansallisella tasolla ja ympäristövaikutuksien minimoimiseksi haettu riittävän suurta yhtenäistä maanomistusta. Hankkeen merkittävyyden takia poikkeaminen Porin kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesta enimmäisrakennusoikeudesta on perusteltua.

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

A:n valitus

Lautakunnan päätös on valituksesta tarkemmin ilmenevillä perusteilla kumottava ja poikkeamista koskeva hakemus hylättävä. Asiassa tulee järjestää suullinen käsittely valittajan ja hänen kutsumiensa todistajien kuulemiseksi.

Turvallinen Noormarkku ry:n, B:n, C:n, D:n ja E:n valitus

Lautakunnan päätös on valituksesta tarkemmin ilmenevillä perusteilla kumottava ja poikkeamista koskeva hakemus hylättävä.

Lisäksi valituksessa on vaadittu, että hallinto-oikeus kumoaa Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen 28.2.2025 tekemän päätöksen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamatta jättämisestä ja palauttaa asian sille ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) käynnistämiseksi.

F:n ja G:n valitus

Lautakunnan päätös on valituksesta tarkemmin ilmenevillä perusteilla kumottava ja poikkeamista koskeva hakemus hylättävä.

Lisäksi valituksessa on vaadittu, että hallinto-oikeus kumoaa Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen 28.2.2025 tekemän päätöksen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamatta jättämisestä ja palauttaa asian sille YVA-menettelyn käynnistämiseksi.

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry:n, Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry:n ja Poosjärvisseura ry:n valitus

Lautakunnan päätös on valituksesta tarkemmin ilmenevillä perusteilla kumottava ja poikkeamista koskeva hakemus hylättävä.

Lisäksi valituksessa on vaadittu, että asia palautetaan Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukselle YVA-menettelyn käynnistämiseksi.

Asian käsittely ja selvittäminen hallinto-oikeudessa

Porin kaupungin elinvoima- ja ympäristölautakunta on antanut lausunnon, jossa on muun ohella vaadittu valitusten jättämistä tutkimatta puuttuvan valitusoikeuden vuoksi.

Oy Forcit Ab on antanut vastineen, jossa on muun ohella vaadittu valitusten jättämistä tutkimatta puuttuvan valitusoikeuden vuoksi sekä valittajien velvoittamista korvaamaan yhtiön oikeudenkäyntikulut viivästyskorkeineen.

Turvallinen Noormarkku ry ja F ja G ovat pyytäneet saada hallinto-oikeudelle toimitetun asiakirja-aineiston julkisilta osiltaan sekä lisäksi ne salassa pidettävät asiakirjat, jotka heillä on asianosaisina oikeus saada.

A on antanut vastineen.

Valittajina olevat yhdistykset sekä B, C, D ja E ovat antaneet yhteisen vastineen.

F ja G ovat antaneet vastineen.

Oy Forcit Ab on 4.5.2026 ilmoittanut luopuvansa lupahakemuksesta.

Elinvoima- ja ympäristölautakunta on vaatinut, että hallinto-oikeus toteaa hakemuksen rauenneeksi ja toteaa asian käsittelyn päättyneeksi.

Hallinto-oikeus on varannut valittajille tilaisuuden antaa vastine Oy Forcit Ab:n ilmoituksen ja lautakunnan esittämän vaatimuksen johdosta.

Yhdistykset sekä B, C, D ja E ovat antamassaan vastineessa todenneet, että lautakunnalla ei ole ollut toimivaltaa tehdä päätöstä valituksen kohteena olevien asioiden käsittelyn päättämisestä niitä koskevan muutoksenhaun ollessa kesken.

F ja G ovat todenneet vastineessaan, että Oy Forcit Ab:n luopuminen hakemuksista ei poista asiassa esiin tuotujen oikeudellisten kysymysten merkitystä eikä valittajien oikeussuojan tarvetta.

Merkitään

Siltä osin kuin valituksissa on vaadittu Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen 28.2.2025 tekemän päätöksen kumoamista hallinto-oikeus on erottanut asiat omiksi asioikseen (lyhyt Dnrot: 870/2026, 871/2026 ja 872/2026) ja ratkaissut asiat 8.5.2026 antamallaan päätöksellä 905/2026.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää elinvoima- ja ympäristölautakunnan vaatimuksen, jonka mukaan hakemus on todettava rauenneeksi ja asian käsittely päättyneeksi.

Hallinto-oikeus hylkää Turvallinen Noormarkku ry:n ja F:n ja G:n asiakirjapyyntönsä siltä osin kuin se kohdistuu salassa pidettäviin asiakirjoihin.

Hallinto-oikeus ei tutki valituksia.

Hallinto-oikeus hylkää Oy Forcit Ab:n oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevan vaatimuksen.

Ratkaisun perustelut

Vaatus hakemuksen toteamisesta rauenneeksi ja asian käsittely päättyneeksi

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 81 §:n 1 momentin mukaan hallintotuomioistuimien voi hyväksyä tai hylätä valituksen tai jättää sen tutkimatta kokonaan tai osittain. Pykälän 2 momentin mukaan asian käsittely raukeaa, jos valitus peruutetaan tai jos siihen on muu vastaava syy.

Oy Forcit Ab on 4.5.2026 ilmoittanut Turun hallinto-oikeudelle ja Porin kaupungin elinvoima- ja ympäristölautakunnalle luopuvansa hanketta koskevista lupahakemuksista. Elinvoima- ja ympäristölautakunta on päätöksellään 6.5.2026 merkinnyt Oy Forcit Ab:n ilmoituksen tiedokseen ja todennut, että ilmoituksessa yksilöityjen hakemusten käsittely päättyy Porin kaupungin osalta. Lautakunta on pyytänyt, että hallinto-oikeus toteaa poikkeamislupahakemuksen rauenneeksi ja toteaa asian käsittelyn päättyneeksi.

Hallinto-oikeus toteaa, että Oy Forcit Ab:n poikkeamislupahakemuksen käsittely on elinvoima- ja ympäristölautakunnan osalta päättynyt lautakunnan tehtyä päätöksensä asiassa 4.6.2025. Lautakunta ei ole tämän jälkeen poistanut päätöstään eikä myöskään pyytänyt sen kumoamista hallinto-oikeudelta. Valituksen kohteena oleva lupapäätös on siten edelleen voimassa ja tulisi lainvoimaiseksi tilanteessa, jossa asian käsittely hallinto-oikeudessa raukeaisi. Koska valittajat eivät ole peruuttaneet valituksiaan, asian käsittelyn raukeamiselle ei näissä oloissa ole oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 81 §:n 2 momentissa tarkoitettua syytä, mistä syystä lautakunnan tätä koskeva vaatimus on hylättävä.

Asiakirjapyyntö

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n 1 momentin mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (*asianosainen*), on oikeus saada asiaa käsittelevältä

tai käsitteeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn. Pykälän 4 momentin mukaan, mitä tässä pykälässä säädetään asianosaisesta, ei koske sitä, jonka muutoksenhakuoikeus perustuu yksinomaan hyvinvointialueen, kunnan tai muun yhteisön jäsenyyteen.

Lain 24 §:n 1 momentin mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä muun ohella:

8) asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua taikka turvallisuustutkintalain mukaista tutkintaa, jos tiedon antaminen niistä vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta tai sen kehittämistä, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista, vaarantaisi turvallisuustutkinnan tai sen tarkoituksen toteutumisen, vaarantaisi tiedon saantia tutkintaa varten taikka loukkaisi onnettomuuden, vaaratilanteen tai poikkeuksellisen tapahtuman uhrien oikeuksia tai heidän muistoaan tai läheisiään;

10) asiakirjat, jotka koskevat sotilastiedustelua, puolustusvoimien varustamista, kokoonpanoa, sijoitusta tai käyttöä taikka muuta sotilaallista maanpuolustusta taikka maanpuolustusta palvelevia keksintöjä, rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vahingoita tai vaaranna maanpuolustuksen etua;

20) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liikesalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 2 §:n mukaan kyseistä lakia sovelletaan hallintolainkäyttöasian käsittelyyn ja oikeudenkäyntiasiakirjoihin hallintotuomioistuimissa.

Lain 8 §:n mukaan oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuudesta ja salassapidosta on voimassa, mitä asiakirjan julkisuudesta viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään, jollei tässä laissa toisin säädetä. Hallintotuomioistuin voi kuitenkin salassapitosäännösten estämättä antaa oikeudenkäyntiasiakirjasta tiedon siinä laajuudessa kuin se on tarpeen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin taikka asiaan liittyvän tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaamiseksi.

Lain 9 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäynnin osapuolena olevalla asianosaisella on oikeus saada tieto muustakin kuin julkisesta oikeudenkäyntiasiakirjasta, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu.

Hallinto-oikeudelle toimitettu asiakirja-aineisto sisältää muun ohella maanpuolustuksen etuja vaarantavia tietoja, tietoja liikesalaisuudesta sekä

onnettomuuksiin varautumisesta, jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentissa (kohdat 8, 10 ja 20) on säädetty salassa pidettäviksi.

Koska valittajilla ei jäljempänä todetuilla perusteilla ole asiassa valitusoikeutta eikä siten asianosaisasemaa, heillä ei ole oikeutta saada tietoa muusta kuin julkisista oikeudenkäyntiasiakirjoista, jotka heille on toimitettu pyydetysti. Kyseiset asiakirjat on toimitettu heille myös valituksen kohteena olevan päätöksen tehneen viranomaisen toimesta. Koska valittajilla ei ole asiassa valitusoikeutta, myöskään oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimus tai asiaan liittyvän tärkeän yleisen tai yksityisen edun turvaaminen ei anna aihetta arvioida asiaa toisin. Turvallinen Noormarkku ry:n ja F:n ja G:n asiakirjapyyntö on siten hylättävä siltä osin kuin se kohdistuu muihin kuin julkisiin asiakirjoihin.

Hanke ja rakentamisalue lähiympäristöineen

Oy Forcit Ab (jäljempänä myös Forcit) on hakenut poikkeamislupaa sekä sijoittamislupaa TNT-tehtaan sijoittamiseen Noormarkun taajaman ja Poosjärven väliselle alueelle.

Forcitin hallinto-oikeudelle antamasta vastineesta ilmenee, että puolustusvoimat on tammikuussa 2025 tehnyt aiesopimuksen ja syyskuussa 2025 hankintasopimuksen Forcitin tuotantolaitoksessa valmistetun TNT-räjähdyksineen hankkimisesta puolustusvoimien tarpeisiin vuosina 2028–2037. Tuotantolaitoksen yksinomainen tarkoitus liittyy maanpuolustukseen, ja hanke on puolustuksen kannalta tärkeä. Puolustusministeriön 3.9.2025 päivätyn lausunnon mukaan hanke on erityisen merkityksellinen maanpuolustuksen etujen ja sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamisen kannalta. Kansallisen kapasiteetin luomisella pystytään turvaamaan kriittisen ampumatarviketuotannon komponentin (TNT) saatavuus puolustusvoimille niin normaali- kuin poikkeusoloissa. Hankkeen mahdollinen viivästyminen vaikuttaisi haitallisesti jo tehtyjen päätösten kansalliseen toimeenpanoon, pohjoismaiseen ampumatarvikealan huoltovarmuusyhteistyöhön sekä mahdollisesti myös laajemmin eurooppalaisen turvallisuusympäristön kehitykseen ja puolustusteollisen kapasiteetin kasvattamiseen.

TNT:tä valmistetaan kolmivaiheisella nitrausprosessilla käyttäen hakemuksesta tarkemmin ilmeneviä kemikaaleja. Nitrauksessa saatu TNT raakamateriaali stabiloidaan pesemällä. Tämä epäpuhtauksien poistamisessa syntynyt huuhteluvesi käsitellään erikseen. Puhdistettu TNT-liuos kuivataan ja hiutaloitetaan sekä pakataan kuljetuspakkauksiin.

Forcitin hankkeesta esittämän selvityksen mukaan tuotantolaitoksesta ei toimiessaan aiheudu merkittäviä melu-, pöly- tai muita haittoja lähiympäristöön. Tehtaan melulähteitä ovat pääosin sisätiloissa sijaitsevat pumpput, puhaltimet ja kompressorit, minkä lisäksi jonkin verran melua aiheuttaa autoliikenne ja varavoima. Prosessimelu on luonteeltaan tasaista hurinaa, ja varavoiman koekäyttö aiheuttaa hetkellistä melua. Prosessissa

muodostuvat päästö määrät ilmaan ovat pieniä. Tuotantolaitoksen tavoitteena on olla mahdollisimman päästötön. Tuotantolaitoksella ei ole vaikutuksia ympäröivään luontoon eikä vesistöön.

Alueella ei ole tiedossa muita hankkeita tai suunnitelmia, joiden kanssa hankkeella voisi olla yhteisvaikutuksia.

Karttatarkastelun perusteella rakennuspaikka on pääasiassa metsätalousvaltaista aluetta, joka sijaitsee yli 1,5 kilometrin etäisyydellä Noormarkun taajamasta. Rakennuspaikalla ei ole asemakaavaa eikä yleiskaavaa. Satakunnan maakuntakaavassa ei ole merkintöjä esitetyllä rakentamisalueella. Maakuntakaavaan on merkitty maiseman ja luonnonarvojen kannalta arvokkaana kallioalueena (ge-2) Kalviikinkallio, joka sijaitsee hankealueen läheisyydessä, mutta rakentaminen ei ulotu tälle alueelle. Hankealueen lähellä sijaitseva Poosjärvi on maakuntakaavassa osoitettu luonnonsuojelu- (SL) ja suojelualueena (S). Lähimmät arvokkaat rakennetun kulttuuriympäristön kohteet ja alueet sijoittuvat Noormarkun taajamaan, eikä ELY-keskuksen 15.5.2025 hakemuksesta antamassa lausunnossa esittämän arvion mukaan hankkeella ole niihin kohdistuvia vaikutuksia.

Päätöksen esittelyosan mukaan rakennuspaikalla ja suunnitellun toiminnan maankäyttöä rajoittavalla suoja-alueella ei sijaitse rakennuksia eikä rakennuspaikkoja. Oy Forcit Ab tulee hallitsemaan kaikkia niitä kiinteistöjä, joissa suunnitellun toiminnan vaikutusalue rajoittaa rakentamista. Lautakunnan valituksen johdosta antaman lausunnon mukaan sijoituspaikka mahdollistaa riittävien suojaetäisyyksien toteuttamisen ja turvallisuusvaatimusten huomioimisen. Alueen valinta tukee myös kansallisia huoltovarmuus- ja turvallisuustavoitteita, sillä se mahdollistaa strategisesti tärkeän tuotantolaitoksen sijoittamisen alueelle, jossa sen toiminta voidaan toteuttaa hallitusti ja valvotusti. Forcitin mukaan valittu TNT-tuotantolaitoksen sijainti mahdollistaa riittävät suojaetäisyydet, mutta samalla sen liikenneyhteydet, mukaan lukien sijainti suhteessa satamaan, ovat hyvät. Laitoksen liikenne muodostuu työntekijöiden liikkumisesta sekä raaka-aineiden, sivutuotteiden ja tuotteiden kuljetuksista. Raaka-aineet ja sivutuotteet kuljetetaan säiliöautoilla ja tuotteet kappaletavarakuljetuksina. Alueelle tullaan rakentamaan uusi tieyhteys ja hanke tulee vaikuttamaan tien nro 23 liikennemääriin, mutta ei merkittävästi.

ELY-keskus on katsonut, että hankkeesta laadittu selvitys Natura-arvioinnin tarpeellisuudesta koskien Poosjärven Natura-alue (FI0200034, SPA) on asianmukainen ja riittävä. ELY-keskus on yhtynyt arvioinnin johtopäätökseen, jonka mukaan hankkeella ei katsota olevan Poosjärven Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin kohdistuvia merkittäviä heikentäviä vaikutuksia tai merkittäviä yhteisvaikutuksia, eikä hankkeelta edellytetä siten laadittavaksi varsinaista luonnonsuojelulain 35 §:n mukaista Natura-arviointia. Asiassa saadun selvityksen mukaan hankkeen vaikutuksia kasvillisuuteen, eliöistöihin ja suojelukohteisiin arvioidaan tarkemmilla luontoselvityksillä vuoden 2025 aikana.

Hankealue ei sijoitu pohjavesialueelle. Laitoksella tulee olemaan käytössä suljettu kierto, mikä tarkoittaa, että esimerkiksi vesistövaikutuksia laitoksella ei ole. Normaali talousvesi ja puhdistamokelpoinen prosessivesi puolestaan ohjataan viemäriverkkoon. Hulevedet kerätään päällystetyiltä alueilta ja niiden laatu tarkistetaan. Vaatimukset täyttävät hulevedet johdetaan ensisijaisesti maastoon ja likaiset hulevedet niiden laadun mukaan joko kunnan jätevedenpuhdistamolle tai muuhun ulkopuoliseen käsittelyyn. Tehdasalueella muodostuvat hulevedet esikäsitellään tehtaan alueella viivästäväällä ja laskeuttamalla, ja hulevesien keräysjärjestelmä on mahdollista sulkea, mikäli epäillään vuotoa hulevesiin. Tuotantolaitoksen valmistuttua alueella ei tehdä räjäytyksiä. Laitoksen toimintaa koskeviin poikkeustilanteisiin ja liikennöintiin liittyy palo- ja räjähdysvaara sekä kemikaalien vuoto- ja leviämiskriisi.

Varsinais-Suomen ELY-keskus on 28.2.2025 päättänyt, että Oy Forcit Ab:n suunnittelemaan räjähdysainetuotantohankkeeseen Noormarkku, Pori, ei sovelleta ympäristövaikutusten arviointimenettelyä annetun lain (YVA-laki) mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Päätöksessä on todettu, että kysymyksessä on hanke, johon YVA-lain 3 §:n 1 momentin ja hankeluettelon 6 c kohdan nojalla sovellettaisiin YVA-lain mukaista arviointimenettelyä. Hankkeeseen ei kuitenkaan YVA-lain 36 §:n nojalla sovelleta arviointimenettelyä YVA-lain 3:n 1 momentin mukaisesti.

Oikeudellisen arvioinnin lähtökohdat

Hallinto-oikeus toteaa, että tässä asiassa on kysymys yksinomaan siitä, onko lautakunta voinut myöntää luvan poiketa rakennusjärjestyksen rakentamisen määrää koskevasta määräyksestä. Asiaa ei ole laitoksen toimintaan liittyvien ympäristövaikutusten tai laitoksen toiminnan turvallisuuteen liittyvien seikkojen osalta ratkaistu valituksen kohteena olevalla poikkeamisluvalla. Tältä osin hankkeen toteuttamisen edellytykset ratkaistaan erillisissä ympäristönsuojelulain sekä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain mukaisissa menettelyissä. Näin ollen valittajien valitusoikeutta tässä asiassa arvioidaan yksinomaan rakentamislain säännösten nojalla.

Valitusoikeus

Yksityishenkilöiden valitusoikeus

Sovellettava säännös

Rakentamislain 180 §:n 1 momentin mukaan valitusoikeus poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta, johon sovelletaan suunnittelutarvealuetta koskevia säännöksiä, on:

1) viereisen tai vastapäätä olevan kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla;

- 2) sellaisen kiinteistön tai muun alueen omistajalla ja haltijalla, jonka rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen päätös voi olennaisesti vaikuttaa;
- 3) sillä, jonka asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin hanke voi huomattavasti vaikuttaa;
- 4) sillä, jonka oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa;
- 5) kunnalla;
- 6) naapurikunnalla, jonka maankäytön suunnitteluun päätös vaikuttaa;
- 7) muulla viranomaisella toimialaansa kuuluvissa asioissa.

A:n esittämät perusteet valitusoikeudelleen

A on perustellut valitusoikeuttaan sillä, että poikkeamis- ja sijoittamislupien myöntäminen Oy Forcit Ab:n TNT-räjähdetehtaalle vaikuttaa huomattavasti hänen asumiseensa, työntekoonsa ja muihin oloihinsa. Venäjällä on intressi ryhtyä aktiivisiin toimiin tulevan räjähdetehtaan toiminnan sabotoimiseksi. Koska A asuu Porin kaupungissa noin 15 kilometrin etäisyydellä tehtaasta, mahdollinen tehtaan räjäyttäminen terroristisella iskulla vaikuttaa huomattavasti hänen asumiseensa, työntekoonsa ja muihin oloihinsa. Suuri räjähdys aiheuttaisi toteutuessaan suoraa vahinkoa A:lle ja hänen kiinteistölleen.

B:n, C:n, D:n ja E:n esittämät perusteet valitusoikeudelleen

B:n, C:n, D:n ja E:n mukaan päätöksellä on suoria vaikutuksia heidän oikeuteensa, etuihinsa tai elinympäristöönsä, koska he omistavat kiinteistöjä tai asuvat hankkeen vaikutusalueella. Heidän valituksessaan yksilöimistä kiinteistöistä lähimmäksi tehdasaluetta, noin 900 metrin etäisyydelle sijoittuvat D:n omistamat rakennetut vapaa-ajankiinteistöt [REDACTED] ja [REDACTED]. B:n, C:n ja E:n asuinkiinteistöt sijoittuvat tätä selvästi etäämmäksi, 1,5–2 kilometrin etäisyydelle.

F:n ja G:n esittämät perusteet valitusoikeudelleen

F ja G ovat esittäneet valitusoikeutensa perustuvan siihen, että he omistavat kiinteistön [REDACTED], ja että heillä on lisäksi hallintaoikeus edellä mainittuihin D:n omistamiin kiinteistöihin [REDACTED] ja [REDACTED].

F:n ja G:n mukaan heidän kiinteistönsä [REDACTED] on rakentamislaisa tarkoitettu hankekiinteistöön rajoittuva viereinen tai vastapäinen kiinteistö. [REDACTED] on pidetty naapurikiinteistönä myös kuultaessa lupahakemuksesta naapurikiinteistöjen omistajia, eikä viranomaisen voi valitusvaiheessa jälkikäteen kaventaa aiemmin tunnustamaansa vaikutuspiiriä. Hankekiinteistön lohkomisella poikkeamispäätöksen jälkeen ei ole tässä suhteessa merkitystä.

F:n ja G:n mukaan kyse ei ole tavanomaisesta rakentamislupahankkeesta, vaan räjähdys- ja kemikaaliturvallisuuden erityissäntelyn alaisesta suuronnettomuusvaarallisesta SEVESO-laitoksesta, jonka vaikutukset ulottuvat useiden kilometrien säteelle ja kohdistuvat suoraan mökkiläisten turvallisuuteen, vapaa-ajan viettoon, kiinteistöjen käyttöön ja elinympäristöön. Tämän vuoksi vaikutukset ovat lain tarkoittamalla tavalla välittömiä ja merkittäviä. Lisäksi laitoksen ja kiinteistöjen väliin jäävä suoja-alue on olennaisesti heikentynyt alueen avohakkuiden vuoksi, eikä sitä voida pitää tehokkaana riskien tai haittojen torjuntakeinona.

Päätös vaikuttaa olennaisesti F:n ja G:n kiinteistöjen rakentamiseen ja käyttämiseen. Laitos aiheuttaa kiinteistöjen käyttömahdollisuuksiin olennaisia vaikutuksia, kuten rakennusoikeuden rajoittumista, lisärakentamisen epävarmuutta, asumisen ja vapaa-ajan käytön turvallisuusongelmia, melua sekä riskitekijöitä, jotka vaikuttavat kiinteistöjen arvoon, pankkien vakuusarvioihin ja vakuutuskelpoisuuteen.

Päätös vaikuttaa välittömästi F:n ja G:n oikeuteen, velvollisuuteen ja etuun, koska valittajien liikkumisvapaus, tieoikeudet sekä kiinteistöjen käyttöedellytykset muuttuvat suoraan lupapäätöksen ja siihen liittyvien sopimus- ja suoja-aluejärjestelyjen vuoksi. Tehtaalle suunnitellaan myös uutta liittymää valtatieltä 23, mikä tarkoittaa merkittävää raskaan liikenteen määrän lisäämistä alueella, jossa nykyinen liikenne on ollut vähäistä. Tämä aiheuttaa pysyvää melu-, pöly- ja turvallisuushaittaa valittajien kiinteistöjen läheisyydessä sekä heikentää alueen viihtyisyyttä ja käyttömahdollisuuksia. Lisääntynyt raskas liikenne vaikuttaa valittajien asumisviihtyvyyteen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä lisää onnettomuusriskiä. Räjähdelaite ja siihen liittyvä kemikaalitoiminta edellyttävät laajaa suoja- ja vaaravyöhykettä, joka ulottuu ge-alueelle ja muille lähialueille, mikä rajoittaa yleisön pääsyä, liikkumista ja alueen virkistyskäyttöä. Tämä merkitsee välitöntä puuttumista jokamiehen oikeuksiin, liikkumisvapauteen sekä oikeuteen käyttää aluetta virkistysympäristönä. Lisäksi maanrakennustöiden aiheuttama tärinä ja melu haittaavat jo tällä hetkellä lomakiinteistöjen käyttöä. Jos suuronnettomuusvaarallinen tehdas rakennetaan, sen aiheuttamat saasteet, TNT-jätteen avopoltto, melu- ja hajupäästöt sekä lisäksi pelko tehtaasta mahdollisesta räjähtämisestä tulevat haittaamaan asianosaisten etua ja oikeuksia turvalliseen ympäristöön. Kemikaalien hajupäästöt heikentävät ilmanlaatua huomattavasti laajemmalla alueella kuin K22-vyöhyke kattaa. Näin ollen 550 metrin päässä oleva kiinteistö on selvästi vaikutusalueella.

Tehtaan voi huomattavasti vaikuttaa F:n ja G:n asumiseen, elinoloihin ja kiinteistöjen käyttöön. Hanke aiheuttaa välittömän ja konkreettisen turvallisuus- ja ympäristöriskin. Tehtaan toiminnalla on pohjaveteen kohdistuvien riskien vuoksi välitön ja konkreettinen vaikutus valittajien oikeuteen puhtaaseen ja turvalliseen talouskaivoveteen.

Oikeudellinen arviointi yksityishenkilöiden valitusoikeuden osalta

Valitusoikeus rakentamislain mukaisesta poikkeamisluvasta määräytyy rakentamislain 180 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Karttatarkastelun perusteella lähimmäksi tehdasaluetta ja tehdasrakennuksia sijoittuu F:n ja G:n rakentamaton [REDACTED]-kiinteistö [REDACTED], joka on rakentamaton metsäkiinteistö ja sijaitsee hallinto-oikeuden tekemän karttatarkastelun perusteella noin 700 metrin etäisyydellä tehdasalueesta. Kiinteistö rajoittuu rakennuspaikan 6 301 hehtaarin kokoiseen sijaintikiinteistöön mutta ei rakennushankkeen rakennuspaikaksi katsottavaan vuokra-alueeseen. Valittajien rakennetuista kiinteistöistä lähimmäksi tehdasaluetta, noin 900 metrin etäisyydelle sijoittuvat D:n omistamat rakennetut vapaa-ajankiinteistöt [REDACTED] ja [REDACTED].

Hallinto-oikeus toteaa, että yksikään valitusoikeuden perusteeksi nimetyistä kiinteistöistä ei ole rakennuspaikaksi katsottavaan alueeseen nähden viereinen tai vastapäinen.

Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan valitusoikeus poikkeamisluvasta ei voi perustua yksinomaan jokaisen oikeuksiin perustuvien virkistyskäyttömahdollisuuksien heikentymiseen eikä rakennustöistä aiheutuvaan tilapäiseen haittaan. Valitusoikeuden arvioinnin kannalta ei ole merkitystä myöskään sillä, missä laajuudessa alueen asukkaita on kuultu hallintomenettelyssä. Asiakirjaselvitykseen sisältyvän hakijan laatiman vaikutusaluekartan mukaan valittajien kiinteistöt sijoittuisivat räjähteiden valmistuksen, käsittelyn ja varastoinnin turvallisuusvaatimuksista annetun asetuksen 1101/2015 mukaiselle yksittäiselle asutulle rakennukselle laskettavan suojaetäisyyden ulkopuolelle. Rakennushankkeesta saadun selvityksen mukaan tehdasalueen liikenne ei kulje valittajien kiinteistöjen läheisyydessä, hankkeella ei ole vaikutuksia alueen pohjaveteen, tehtaan toiminnasta aiheutuvat melu- ja muut päästöt ovat verrattain vähäisiä, eikä hankkeella muutoinkaan ole valittajien kiinteistöille ulottuvia olennaisia tai huomattavia vaikutuksia. Kun otetaan huomioon hankkeen vaikutuksista saatu selvitys sekä valittajien kiinteistöjen ja asuinrakennusten sijainnin etäisyys tehdasalueesta, päätöksen ei voida valittajien esittämillä perusteilla katsoa rakentamislain 180 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla voivan olennaisesti vaikuttaa heidän kiinteistöjensä rakentamiseen tai muuhun käyttämiseen taikka huomattavasti vaikuttaa heidän asumiseensa, työntekoonsa tai muihin oloihinsa taikka vaikuttavan muutoinkaan välittömästi heidän oikeuteensa, etuunsa tai velvollisuuteensa. Valittajina olevilla yksityishenkilöillä ei siten ole asiassa valitusoikeutta ja heidän valituksensa on jätettävä tutkimatta.

Yhdistysten valitusoikeus

Sovellettava säännös

Rakentamislain 180 §:n 2 momentin mukaan valitusoikeus on lisäksi toimialueellaan sellaisella rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun edistäminen, jos rakentamislupa koskee rakennusta hankkeessa, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Yhdistysten esittämät perustelut valitusoikeudelleen

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry, Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry ja Poosjärvisseura ry ovat alueella toimivia yhdistyksiä. Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry:n sääntöjen mukaan sen tarkoituksena on luonnon- ja ympäristönsuojelun edistäminen sekä tätä tarkoituspäätä ajavien yhteisöjen ja kansalaisten kokoaminen. Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry:n sääntöjen mukaan sen tarkoituksena on edistää luonnon- ja ympäristönsuojelua toiminta-alueellaan. Poosjärvisseura ry:n sääntöjen mukaan sen tarkoituksena on Porissa ja Pomarkun kunnassa sijaitsevan Poosjärven ja siihen vaikuttavien vesistöjen veden ja rantojen kaikenlainen suojelu, järvimaiseman kauneuden lisääminen sekä järven ympäristön asukkaiden ja mökkiläisten viihtyvyyden parantaminen.

Turvallinen Noormarkku ry on yhdistysrekisteriönnön mukaan rekisteröity 9.6.2025. Yhdistyksen tarkoituksena on 9.6.2025 voimaan tulleiden sääntöjen mukaan toiminnallaan edistää Noormarkun yleistä turvallisuutta ja luontoympäristöön kohdistuvien uhkien torjumista.

Yhdistykset ovat valitusoikeutensa osalta vedonneet siihen, että valitusoikeus asiassa määräytyy samoin perustein kuin valitusoikeus kaava-asiassa, koska valituksen kohteena asia olisi tullut ratkaista kaavalla. Tältä osin he ovat viittaneet korkeimman hallinto-oikeuden vuosikirjapäätöksiin KHO 2009:48 ja KHO 2002:40.

Yhdistykset ovat lisäksi katsoneet, että niillä on valitusoikeus myös rakentamislain nojalla. Kyseessä on SEVESO III -direktiivin (2012/18/EU) mukainen suuronnettomuusvaarallinen laitos, jolla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Rakentamislain mukaan yhdistyksen valitusoikeus muodostuu sillä perusteella, sovelletaanko hankkeeseen YVA-lakia. Valitusoikeuden muodostuminen on siten sidottu merkittävien ympäristövaikutusten aiheutumiseen. Ympäristövaikutusten vuoksi asiassa on ollut tarve tehdä YVA-lain 36 §:n mukainen poikkeus arviointimenettelystä. YVA-lakia on siten kirjaimellisesti sovellettu hankkeeseen, kun sille on myönnetty YVA-lain 36 §:n mukainen poikkeus. Se, että YVA-lain tarkoittamaa arviointimenettelyä ei tarvitse poikkeuksen soveltamisen vuoksi tehdä, ei tarkoita, että hankkeen merkittävät ympäristövaikutukset poistuisivat. Lakialoitteella, jonka myötä valitusoikeus asetettiin YVA-lain

soveltamiskynnyksen taakse, ei ole ollut tarkoitus kaventaa ympäristöjärjestöjen valitusoikeutta siten, että se olisi Århusin yleissopimuksen vastainen, vaan sujuvoittaa pientalorakentamista. Suuronnettomuusvaarallisen, YVA-lain pääsäännön mukaan arviointimenettelyn laukaisevan hankkeen ei voida millään muotoa katsoa rinnastuvan pientalohankkeeseen.

Yhdistykset ovat valitusoikeutensa perusteeksi viitanneet myös Turvallisuus- ja kemikaaliviranomaisen lausuntoon, jossa on todettu, että Seveso-laitoksen sijoittaminen edellyttää kaavaa. Tämän perusteella yhdistyksillä on katsottava olevan kaavaprosessin turvaama laaja valitusoikeus.

Yhdistysten mukaan niiden valitusoikeutta on arvioitava perusoikeusmyönteisen laintulkinnan valossa pikemminkin laajentavasti kuin supistavasti. Myös Århusin yleissopimus edellyttää oikeudellisten vaikuttamiskeinojen olemassaoloa yksittäisissä tapauksissa.

Kaupungin lausunto ja toiminnanharjoittajan vastine yhdistysten valitusoikeuden osalta

Elinvoima- ja ympäristölautakunta sekä Oy Forcit Ab ovat vaatineet valitusten jättämistä tutkimatta sillä perusteella, että yhdelläkään valittajalla ei ole asiassa valitusoikeutta.

Lautakunnan lausunnossa ja Oy Forcit Ab:n vastineessa on esitetty muun ohella, että päätös ei kohdistu yhdistyksiin eikä välittömästi vaikuta niiden oikeuteen, etuun tai velvollisuuteen. ELY-keskuksen päätöksen 28.2.2025 myötä tuotantolaitosta koskevaan hankkeeseen ei sovelleta YVA-menettelyä. YVA-lain 36 §:n tilanteissa hanke siten poistuu sekä YVA-direktiivin että YVA-lain soveltamisalasta. Yhdistysten valitusoikeus ei siten voi perustua rakentamislain 180 §:n 2 momentin säännökseen. Oy Forcit Ab on tähän liittyen viitannut rakentamislain 63 §:ää ja 179 §:n 3 momenttia, maankäyttö- ja rakennuslain 192 §:ää sekä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 1 §:n 3 momenttia koskeviin esitöihin, joissa YVA-menettely ja YVA-lain soveltaminen on samastettu toisiinsa.

Turvallinen Noormarkku ry:ltä puuttuu valitusoikeus myös sillä perusteella, että se ei ole ollut rakentamislain 180 §:n 2 momentissa tarkoitettu yhteisö silloin, kun valituksen kohteena oleva päätös on tehty. Yhdistys on perustettu vasta kesällä 2025, eikä sen säännöissä ole yksilöity toimialaa siten, että se selvästi osoittaisi valvovaa roolia ympäristönsuojelussa, kaavoituksessa tai muussa vastaavassa asiassa.

Poosjärvisseura ry:n osalta rekisteritiedoista ei ilmene, että sen toimiala liittyisi ympäristönsuojeluun, kaavoitukseen tai muuhun valvontatehtävään. Yhdistys on perustettu vuonna 2024, eikä sillä ole vielä kehittyntä tai vakiintunutta toimintaa, joka osoittaisi konkreettista yhteyttä valituksen kohteena olevaan hankkeeseen.

Oikeudellinen arviointi yhdistysten valitusoikeuden osalta

Asiassa on oikeuskysymyksenä ensin viran puolesta arvioitava, onko yhteisöillä rakentamislain 180 §:n 2 momentin nojalla valitusoikeus poikkeamisluvasta vai ainoastaan rakentamisluvasta. Tämän jälkeen on arvioitava, ovatko valittajina olevat yhteisöt mainitussa säännöksessä tarkoitettuja rekisteröityjä yhteisöjä. Tämän jälkeen on vielä arvioitava, koskeeko valituksen kohteena oleva päätös säännöksessä tarkoitettua rakennusta hankkeessa, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia, mihin yhteisöjen valitusoikeus on sidottu. Säännöksen soveltamisesta ei ole toistaiseksi julkaistua oikeuskäytäntöä.

Asiassa sovellettavan 180 §:n 2 momentin sanamuodon mukaan yhteisöjen valitusoikeussäännös koskee rakennuksen rakentamislupaa. Pykälän otsikon mukaan säännöksessä on kuitenkin kyse valitusoikeudesta poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta suunnittelutarvealueelle sijoittuvan rakennuspaikan osalta. Myös tätä säännöstä koskevan lakialoitteen (LA 21/2024 vp) perusteluissa viitataan yhdistysten valitusoikeuden osalta poikkeamislupaan ja suunnittelutarvealueelle sijoittuvan rakennuspaikan rakentamislupaan. Lakialoitteen johdosta annetussa ympäristövaliokunnan mietinnössä (YmVM 15/2024 vp) ei ole tunnistettu lain sanamuodon ja lakialoitteen sisällön välillä ristiriitaa. Näin ollen säännöksen esityöt huomioon ottaen hallinto-oikeus katsoo, että 2 momentin on katsottava koskevan rakentamisluvan lisäksi myös poikkeamislupaa.

Yhdistysten säännöistä esitetyn perusteella kaikki mainitut yhdistykset täyttävät laissa säädetyn vaatimuksen ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun edistämisestä. Yhdistysten toimialueena on Porin kaupunki, joten säännöksen edellytys toimialueesta täyttyy. Laissa ei ole yhdistysten toiminnalle asetettu tarkempia edellytyksiä, jotka liittyisivät yhdistyksen rekisteröimisajakohtaan tai tosiasialliseen toimintaan. Vaatimus yhdistysten valitusten jättämisestä tutkimatta näillä perusteilla on siten hylättävä.

Asiassa sovellettava rakentamislaki on tullut voimaan 1.1.2025. Nyt tarkasteltavaa lainkohtaa muutettiin jo ennen lain voimaantuloa. Alkuperäisessä muodossaan rakentamislain 180 §:n 1 momentin 7 kohta vastasi pääpiirteissään aiempaa maankäyttö- ja rakennuslain sääntelyä, ja sen mukaan valitusoikeus oli toimialueellaan rekisteröidyllä yhteisöllä, jonka toimialaan kuului muun muassa luonnon- ja ympäristönsuojelun edistäminen ja elinympäristön laatuun vaikuttaminen. Myöhemmin hallituksen esityksen HE 101/2024 yhteydessä käsitellyn lakialoitteen LA 21/2024 johdosta kyseinen säännös korvattiin uudella 2 momentilla. Lakialoitteen alkuperäisen lakiehdotuksen mukainen 2 momentti olisi ollut muotoa: ”Edellä mainittujen lisäksi valitusoikeus on toimialueellaan rekisteröidyllä yhteisöllä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 §:ssä säädetyn soveltamisalan puitteissa.” Lakialoitteen LA 21/2024 perustelujen mukaan tarkoituksena oli rajata yhdistysten valitusoikeutta siten, että se kohdistuisi vain hankkeisiin, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, kuitenkin rajoittamatta hankkeen välittömässä vaikutuspiirissä olevien oikeutta valittaa.

Lakialoitetta koskevan ympäristövaliokunnan mietinnön (YmpVM 15/2024) mukaan Århusin sopimusta on mahdollista tulkita siten, että järjestöjen valitusoikeus voidaan kansallisesti rajata koskemaan vain YVA-menettelyn piiriin kuuluvia hankkeita, kuten hallituksen esityksessä ja lakialoitteessa LA 21/2024 vp on ehdotettu.

Koska rakentamislain 179 §:n 2 momentin sanamuoto vastaa nyt sovellettavana olevaa 180 §:n 2 momenttia, voidaan tulkinnassa hyödyntää myös kyseistä säännöstä koskevia esitöitä (HE 139/2022). Näiden mukaan valitusoikeus olisi rekisteröidyllä yhteisöllä, jos rakentamislupa koskee hanketta, jonka toteuttaminen edellyttää YVA-lain mukaista pakollista ympäristövaikutusten arviointia.

Hallinto-oikeus toteaa, että lainvalmisteluaineisto osoittaa selkeästi lainsäätäjän pyrkimyksen rajoittaa yhteisöjen aiemmin laajaa valitusoikeutta. Sen sijaan aineistossa esiintyy epä johdonmukaisuutta sen suhteen, tarkoitetaanko viittauksella YVA-lakiin mitä tahansa hanketta, jota on käsitelty YVA-lain nojalla, vai nimenomaisesti vain sellaisia hankkeita, jotka kuuluvat YVA-lain 3 §:n nojalla lain soveltamisalaan ja joihin sovelletaan YVA-menettelyä. Säännöksen esitöissä ei ole erikseen arvioitu valitusoikeuden määräytymistä tilanteessa, jossa hanke on nimenomaisesti sen ympäristövaikutuksista huolimatta vapautettu YVA-menettelystä YVA-lain 36 §:n nojalla.

Tätä aukkoa on siten täytettävä systemaattisella ja tarkoituksenmukaisella tulkinnalla. Kun kysymys on valitusoikeuden ulottuvuudesta, valitusoikeutta rajoittavaan tulkintaan on kuitenkin suhtauduttava pidättyvästi. Yhtäältä on otettava huomioon perustuslaista ilmenevät perusoikeudet ja Århusin sopimuksesta ilmenevät sitovat velvoitteet sekä toisaalta unionioikeudesta seuraavat tulkintaperiaatteet.

Mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöä koskevaan päätöksentekoon ja hakea muutosta päätöksiin perustuu perustuslain 20.2 §, 2.2 § ja 14.4 §:iin. Näillä säännöksillä on merkitystä arvioitaessa menettelyllisiä takeita ja valitusoikeuden laajuutta. Perusoikeuksista ei kuitenkaan voida johtaa yhteisöille ehdotonta muutoksenhakuoikeutta kaikissa ympäristöä koskevissa asioissa.

Yhteisöjen valitusoikeuden kannalta keskeinen on Århusin yleissopimus (SopS 122/2004), joka velvoittaa turvaamaan yleisölle laajat osallistumis- ja muutoksenhakuoikeudet. Sopimus on saatettu Suomessa voimaan lailla 767/2004 ja tasavallan presidentin asetuksella 866/2004. Sopimuksen 9 artiklan 3 kohdan mukaan kunkin osapuolen on varmistettava, että yleisöllä on mahdollisuus turvautua tuomioistuinmenettelyihin sellaisten toimien johdosta, jotka ovat ristiriidassa kansallisen ympäristölainsäädännön kanssa. Sopimus ei kuitenkaan ole poikkeukseton. Sen 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan sopimusvelvoitteista voidaan poiketa maanpuolustusta koskevissa hankkeissa, jos menettelyjen soveltaminen vaarantaisi näiden tarkoitusten toteutumisen.

Tätä poikkeamismahdollisuutta koskeva sääntely sisältyy ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 36 §:ään. Hallituksen esityksen (HE 259/2016) mukaan kyseinen säännös panee täytäntöön YVA-direktiivin 1 artiklan 3 kohdan, jonka perusteella jäsenvaltiot voivat tapauskohtaisesti jättää direktiivin soveltamatta hankkeisiin tai niiden osiin, jotka on tarkoitettu yksinomaan puolustukseen tai siviilivalmiuteen, jos soveltamisen katsotaan haittaavan näitä tarkoituksia. Päätöksen tehokasta toteuttamista tukee YVA-lain 37 §:n 1 momentti, jonka mukaan valitusoikeus päätöksestä on rajattu yksinomaan hankkeesta vastaavaan ja silloinkin vain tämän esityksen tullessa hylätyksi; muutoin päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Sääntely muodostaa näin tietoisesti suljetun ja poikkeuksellisen muutoksenhakujärjestelmän.

Asiassa on riidatonta, että valituksenalainen päätös koskee rakentamishanketta, johon YVA-lain hankeluettelon perusteella sovelletaan suoraan arviointimenettelyä. Varsinais-Suomen ELY-keskus on kuitenkin toiminnanharjoittajan esityksestä tehnyt YVA-lain 36 §:n nojalla päätöksen, jonka mukaan hankkeeseen ei sovelleta YVA-menettelyä.

Unionioikeuden etusijaperiaate edellyttää, että kansallista oikeutta tulkitaan unionin oikeuden tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi tehokkuusperiaate (*effet utile*) edellyttää, että kansalliset säännöt eivät saa käytännössä estää tai kohtuuttomasti vaikeuttaa unionin oikeuteen perustuvien oikeuksien toteutumista.

Jos rakentamislain 180 §:n 2 momenttia tulkittaisiin sen sanamuodon mukaisesti siten, että yhteisön valitusoikeus syntyisi jo sillä perusteella, että hankkeeseen on sovellettu YVA-lakia 36 §:n mukaista päätöstä tehtäessä, johtaisi tämä sääntelykokonaisuuden kannalta ristiriitaiseen lopputulokseen. Mainittu päätös ja siihen liitetty hyvin rajattu muutoksenhakuoikeus menettäisivät tällöin olennaisen merkityksensä, koska valitusoikeus avautuisi toista sääntelyreittiä pitkin.

Unionioikeuden etusija- ja tehokkuusperiaatteet eivät tue tällaista tulkintaa. Tulkinta olisi ristiriidassa sääntelykokonaisuuden systematiikan ja poikkeussäännöksen tarkoituksen kanssa ja vaarantaisi myös poikkeuksen taustalla olevan suojelutavoitteen eli puolustukseen liittyvien tietojen luottamuksellisuuden.

Hallinto-oikeus katsoo, että YVA-lain 36 §:n nojalla tehdyn päätöksen jälkeen valituksen kohteena olevan hankkeen osalta kysymys ei enää ole sellaisesta rakentamislain 180 §:n 2 momentissa tarkoitettusta hankkeesta, jonka perusteella yhteisöillä on valitusoikeus. Valitusoikeutta ei ole syytä arvioida toisin yksinomaan sillä perusteella, että päätös YVA-menettelyn soveltamatta jättämisestä on tehty YVA-lakia soveltamalla. Yhteisöjen valitukset on siksi jätettävä tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

Oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 95 §:n 1 momentin mukaan oikeudenkäynnin osapuoli on velvollinen korvaamaan toisen osapuolen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan. Pykälän 2 momentin mukaan korvausvelvollisuuden kohtuullisuutta arvioitaessa voidaan lisäksi ottaa huomioon asian oikeudellinen epäselvyys, osapuolten toiminta ja asian merkitys asianosaiselle.

Kun otetaan huomioon asian laatu ja oikeudellinen epäselvyys, ei ole kohtuutonta, että Oy Forcit Ab joutuu itse vastaamaan oikeudenkäyntikuluistaan.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusosoitus on liitteenä (Hallintovalitus).

Hallinto-oikeuden kokoonpano

Asian ovat ratkaisseet hallinto-oikeustuomarit Veronica Storträsk, Satu Sundberg ja Teemu Hirvonen. Asian on esitellyt Teemu Hirvonen.

Asiassa on äänestetty. Äänestyslausunto on liitteenä.

Tämä päätös on sähköisesti varmennettu ja tulostettu hallinto-oikeuden asianhallintajärjestelmästä.

Jakelu

Päätös tavallisena tiedoksi antona

A

Oikeudenkäyntimaksu 310 euroa

Turvallinen Noormarkku ry

B

C

D

E

Asiamies, Laura Kolehmainen, Lakiasiantomisto Maailma Oy

Oikeudenkäyntimaksu 310 euroa

F

G

Asiamies, D

Oikeudenkäyntimaksu 310 euroa

Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry

Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry

Poosjärvisseura ry

Asiamies, Laura Kolehmainen, Lakiasiantomisto Maailma Oy

Oikeudenkäyntimaksu 310 euroa

Oy Forcit Ab

Asiamies, Asianajaja Simo Autio, Asianajotoimisto Krogerus Oy

Porin elinvoima- ja ympäristölautakunta

Tiedoksi tilastollista seuranta varten

Lupa- ja valvontavirasto

Ympäristöministeriö

Hallinto-oikeuden yhteystiedot

Turun hallinto-oikeus
Sairashuoneenkatu 2–4 (PL 32), 20101 Turku
turku.hao@oikeus.fi
Puh. 029 56 42400
<https://asiointi.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet>

Liite Turun hallinto-oikeuden päätökseen asioissa 1074/2025, 1160/2025, 1182/2025 ja 1277/2025

Hallinto-oikeustuomari Satu Sundbergin äänestyslausunto

Yksityishenkilöiden valitusoikeudesta olen samaa mieltä kuin enemmistö. Totean olevani samaa mieltä myös enemmistön ratkaisusta elinvoima- ja ympäristölautakunnan raukeamista koskevan vaatimuksen, asiakirjoja koskevan tietopyynnön ja oikeudenkäyntikulujen korvausvaatimuksen osalta.

Tutkin Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry:n, Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry:n ja Poosjärvisseura ry:n valituksen sekä valituksen Turvallinen Noormarkku ry:n tekemänä. Asian lopputulos huomioon ottaen en lausu valituksista.

Perustelut

Olen samaa mieltä enemmistön kanssa siitä, että rakentamislain 180 §:n 2 momentti koskee valitusoikeutta poikkeamisluvasta. Kuten enemmistö, katson, että kaikki valittajina olevat yhdistykset täyttävät laissa säädetyn vaatimuksen ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun edistämisestä sekä toimialueesta.

Arvioin asiaa toisin sen osalta, koskeeko valituksen kohteena oleva päätös säännöksessä tarkoitettua rakennusta hankkeessa, johon sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Rakentamislain 180 §:n 2 momentin esitöiden osalta viittaa edellä todettuun sekä totean lisäksi seuraavaa:

Lain 180 §:n 2 momentti on säädetty lakialoitteen (LA 21/2024 vp) pohjalta, joka on käsitelty eduskunnassa rakentamislain muuttamista koskevan hallituksen esityksen (HE 101/2024 vp) yhteydessä. Lakialoitteessa esitettiin, että rakentamislain 180 §:n mukaan valitusoikeus olisi toimialueellaan rekisteröidyllä yhteisöllä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 3 §:ssä säädetyn soveltamisalan puitteissa. Lakialoitteen perustelujen mukaan yhdistysten valitusoikeus poikkeamisluvasta sekä rakentamisluvasta suunnittelutarvealueelle sijoittuvan rakennuspaikan osalta rajattaisiin vain sellaisiin hankkeisiin, joihin sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia. Lakialoitteen tarkoitus on rajata yhdistysten valitusoikeuden ulkopuolelle esimerkiksi yksittäiset pientalohankkeet, joilla on käytännössä korkeintaan vähäisiä vaikutuksia luonto- tai ympäristöarvoihin. Lakialoitteen tavoitteena on sujuvoittaa erityisesti pientalorakentamista.

Hallituksen esityksestä ja lakialoitteen johdosta annetussa ympäristövaliokunnan mietinnössä (YmVM 15/2024 vp) todetaan, ettei ole tarkoituksenmukaista ulottaa valitusoikeutta luonnon- tai ympäristönsuojelun edistämiseksi perustetuille yhdistyksille sellaisissa päätöksissä, joilla ei ole tosiasiallisesti merkittäviä vaikutuksia luonto- tai ympäristöarvoihin tai näiden

suojeluun. Sen vuoksi yhdistysten valitusoikeutta rajoitettaisiin koskemaan vain hankkeita, joihin sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia eli joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Kansainväliset velvoitteet, mukaan lukien Århusin sopimus, edellyttävät ympäristöllisten muutoksenhakumahdollisuuksien turvaamista lähinnä hankkeissa, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia.

Totean, että yhteisöjen valitusoikeutta koskevassa 180 §:n 2 momentissa ei sitä koskevien esitöiden perusteella ole kyse siitä, että Suomi olisi tarkoittanut kansallisella lainsäädännöllä olla soveltamatta Århusin yleissopimuksen 6 artiklan 1 c kohdan mukaisesti kyseisen artiklan määräyksiä maanpuolustustarkoituksiin tarkoitetun hankkeen lupamenettelyyn. Yleissopimuksen 6 artiklan 1 kohdan b alakohdassa osallistumisoikeus on kytketty merkittäviä ympäristövaikutuksia omaaviin hankkeisiin, jättäen kuitenkin jäsenvaltioiden harkintavaltaan näitä koskevat rajaukset. Niin ikään yleissopimuksen 9 artiklassa turvattu muutoksenhakuoikeus rajautuu ympäristövaikutuksia omaaviin hankkeisiin, ja niitä koskee vastaava kansallisen harkintavallan piiriin kuuluva kynnys.

Ympäristövaliokunnan lakialoitteesta antamassa mietinnössä on nimenomaan todettu, että kansainväliset velvoitteet, mukaan lukien Århusin sopimus, edellyttävät ympäristöllisten muutoksenhakumahdollisuuksien turvaamista lähinnä hankkeissa, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Rakentamislain 180 §:n 2 momentista tai sen esitöistä ei myöskään ilmene, että säännöksellä olisi ollut tarkoitus tältä osin nimenomaan rajata Århusin yleissopimuksen soveltamista. Esitöistä ei myöskään ilmene, että säännöksellä olisi ollut nimenomaisesti tarkoitus kansallisesti panna täytäntöön YVA-direktiiviä ottamalla käyttöön direktiivin mahdollistamia rajoituksia. Tältä osin voidaan todeta, että direktiivissä yleisesti ottaen säännellään vain minimivaatimuksista kansalliselle lainsäädännölle, eikä direktiivi siten estä jäsenvaltiota kansallisesti säätämään oikeuksista laajemmin.

Katson, että rakentamislain 180 §:n 2 momentissa säädettyä valitusoikeutta on Århusin yleissopimuksen 9 artiklan 2 kohdan valossa tulkittava säännöksen sanamuodon mukaisesti ja säännöksen esitöistä ilmenevien tarkoitusten valossa. Kun lisäksi otetaan huomioon perustuslain 20 §:n 2 momentissa säädetty oikeus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon ja 21 §:n mukainen oikeus muutoksenhakuun, valitusoikeutta on tulkittava ennemmin laajentavasti kuin supistavasti.

Valituksenalainen poikkeamispäätös koskee TNT-räjähdysaineita valmistavaa tuotantolaitosta. Varsinais-Suomen ELY-keskus on tehnyt hanketta koskien YVA-lain 36 §:n perusteella päätöksen, jonka mukaan YVA-lain 3 §:n 1 momentin ja lain liitteenä 1 olevan hankeluettelon kohdan 6 c mukaiseen hankkeeseen ei sovelleta YVA-lain mukaista arviointimenettelyä sillä perusteella, että hankkeen yksinomaisten tarkoituksena on puolustukseen liittyvät toimet, ja arviointimenettelyn soveltaminen vaarantaisi niiden tarkoituksen.

Totean, että valituksenalainen päätös koskee rakentamishanketta, johon YVA-lain hankeluettelon perusteella sovelletaan suoraan arviointimenettelyä ja jonka ympäristövaikutukset tällä perusteella todennäköisesti ovat merkittäviä. Kyseessä olevaa hanketta koskien on tehty YVA-lain mukainen päätös poiketa YVA-menettelyn soveltamisesta. YVA-lain 36 §:n mukaista päätöstä koskeva rajattu muutoksenhakuoikeus ei myöskään merkitse, että muutoksenhakua olisi säännöksen perusteella tarkoitus rajoittaa hanketta koskevan lupapäätöksen osalta.

Yhteisöjen valitusoikeutta koskevan rakentamislain 180 §:n 2 momentin esitöiden mukaan yhteisöjen valitusoikeutta on ollut tarkoitus rajoittaa päätöksistä, joilla ei tosiasiallisesti ole merkittäviä vaikutuksia luonto- tai ympäristöarvoihin tai näiden suojeluun. Valituksenalainen hanke sisältyy YVA-lain hankeluettelo, joten päätöksellä todennäköisesti on esitöissä tarkoitettuja merkittäviä ympäristövaikutuksia. Katson, että kyseessä siten on rakentamislain 180 §:n 2 momentissa tarkoitettu hanke, johon lähtökohtaisesti sovelletaan ja on sovellettu ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Edellä esitetyillä perusteilla katson, että Turvallinen Noormarkku ry:llä, Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry:llä, Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry:llä ja Poosjärvisseura ry:llä on valitusoikeus poikkeamislupaa koskevasta päätöksestä.

Vakuudeksi

Teemu Hirvonen